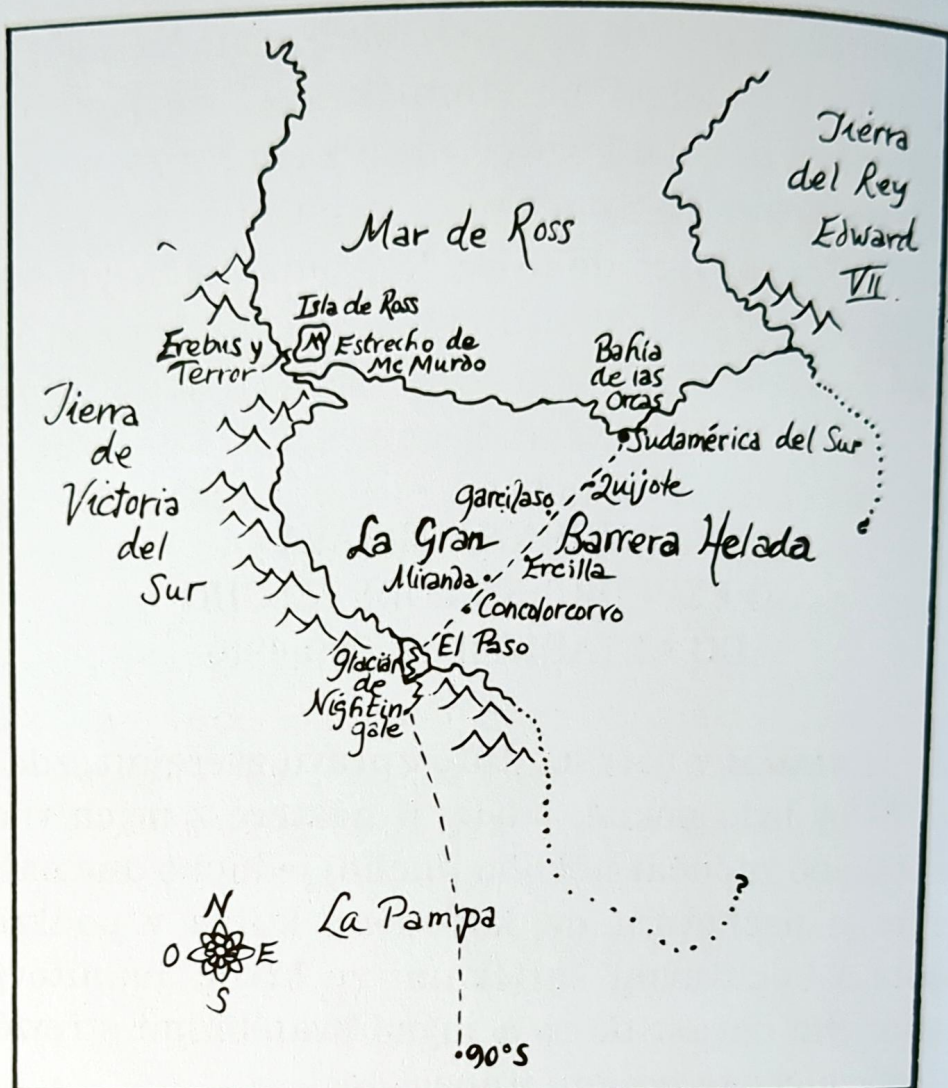

Sur

SOUHRNNÁ ZPRÁVA O EXPEDICI NA LODI *YELCHO* DO ANTARKTIDY, 1909–1910

AČKOLI NEMÁM V ÚMYSLU tuto zprávu zveřejnit, zdá se mi, že by bylo pěkné, kdyby ji některé z mých vnoučat (anebo vnoučat někoho jiného) jednoho dne našlo, proto ji uschovám do koženého kufru v podkroví spolu s Rositinými šatičkami ze křtin, Juanitovým stříbrným chrastítkem a mými svatebními střevíčky a polárnickými botami finneskoe.

První nezbytná věc, kterou potřebujete k uspořádání expedice – peníze –, se za normálních okolností shání ze všeho nejhůř. Je mi to velmi líto, ale ani ve zprávě odsouzené skončit v kufru v podkroví domu na velmi tichém předměstí Limy se neodvážím uvést jméno štědrého dobrodince, velkého ducha oplývajícího velkorysostí, bez nějž by expedice *Yelcho* zůstala navždy zcela planým fantazírováním. To, že jsme měly nejlepší a nejmodernější vybavení a hojnost kvalitního proviantu, že loď, která byla majetkem chilské vlády, se statečnými důstojníky a šlechtnou posádkou, byla podle naší potřeby dvakrát vyslána přes půl světa...

Mapa nalezená v podkroví

to vše se událo jen díky onomu dobrodinci, jehož jméno žel nesmím prozradit, ale jehož nanejvýš šťastnou dlužnicí setrvám do samé smrti.

Když jsem byla ještě mladá, vlastně jen sotva odrostlé dítě, mou představivost upoutala zpráva v tisku popisující pouť lodi *Belgica*. Ta při cestě na jih od Tierra del Fuego uvízla v ledu v Bellingshausenově moři a celý rok putovala nazdařbůh v odlomené kře,

a tak muži na palubě silně strádali nedostatkem jídla a hrůzou z nekončící zimní tmy. Četla jsem toto líčení pořád dokola. Později jsem zase vzrušeně hlta-la zprávy o tom, jak energický kapitán Irizar na lodi *Uruguay* zachránil doktora Nordenskjölda ztroskotaného na Jižních Shetlandách, a o příhodách lodi *Scotia* ve Weddellově moři. Ale všechny tyto hrdinské činy pro mě byly jen předehtou k Britské národní antarktické výpravě na lodi *Discovery* v letech 1901–1904 a nádhernému vyličení této expedice z pera kapitána Scotta. Tato kniha, již jsem si objednala z Londýna a přečetla ji snad tisíckrát, mě naplnila touhou spatřit na vlastní oči podivný světadíl, poslední zemi Thule jižní polokoule, která spočívá na našich mapách a gló-busech jako bílý oblak, jako prázdnota lemovaná tu a tam kousky pobřeží, pochybnými mysy, vybájenými ostrovy, výběžky, které tam mohou, ale také nemusejí být: Antarktidu. A moje touha byla čistá jako polární sníh: plout tam, vidět ji – nic víc, nic méně. Hluboce si vážím všeho, čeho dosáhla výprava kapitána Scotta ve vědecké oblasti, a s živým zájmem jsem si přečet-la o poznatcích fyziků, meteorologů, biologů a tak dále – avšak protože jsem sama žádné vědecké vzdě-lání neměla, a neměla jsem ani šanci je získat, má nevzdělanost mě přinutila zřící se všech myšlenek na to, že bych mohla ke korpusu vědeckého poznání týkajícího se Antarktidy přidat cokoli nového; a pro všechny další členky mé expedice platí totéž. Je to asi škoda – ale my samy jsme s tím nemohly nic dělat. Náš cíl byl omezen na pouhé pozorování a průzkum. Doufaly jsme, že se snad pustíme i trochu dál a uvi-díme trochu víc, a pokud to nevyjde, tak prostě jen

poplujeme a budeme se dívat. Myslím, že to bylo přání prosté a velice skromné.

Toto přání by se však nestalo ani přáním a zůstalo jen nejasnou touhou, nebýt podpory a povzbuzení ze strany mé milé sestřenky a přítelkyně Juany ——. (Příjmení žádné z nás zde nebudu uvádět pro případ, že by se má zpráva nakonec dostala do nepovolaných rukou a nic netušící manželé, synové atd. by byli vystaveni hanbě a nemilé pozornosti.) Půjčila jsem jí totiž svůj výtisk *Plavby lodi Discovery* a právě Juana po jedné nedělní mši roku 1908, když jsme se se slunečnický procházely po Plaza de Armas, pravila: „Ale vážně, jestli to dokázal kapitán Scott, tak proč ne my?“

A právě Juana také navrhla, abychom napsaly Carlotě — do Valparaísa. Prostřednictvím Carloty jsme poznaly našeho dobrodince, a získaly tudíž peníze, loď, a dokonce i věrohodnou záminku, že pojedeme na čas do jednoho bolívijského kláštera. (Tuto výmluvu byly některé z nás nuceny použít, zatímco my zbylé jsme prohlásily, že odjíždíme na zimu do Paříže.) A právě má milá Juana zůstala ve zlých chvílích neochvějně odhodlaná dosáhnout našeho cíle.

A zlé chvíle vskutku nastaly, zejména zkraje roku 1909 – v té době jsem nevěřila, že by se z expedice mohlo stát vůbec něco víc než jen čtvrt tuny pemmikanu vyhozeného oknem a k tomu lítost na celý život. Dát dohromady všechny členky výpravy bylo tak strašně těžké! Jen hrstka těch, jichž jsme se zeptaly, vůbec věděla, o čem mluvíme – ale kolik si jich myslelo, že jsme zešilely nebo že jsme bezbožné hříšnice či obojí! A z hrstky těch, které náš pošetilý nápad oslovil, jich

ještě méně, když na to došlo, dokázalo opustit všední povinnosti a vyhradit si čas pro nejméně šestiměsíční výpravu doprovázenou nezanedbatelnou nejistotou a nebezpečím. Buďto tu byl nemocný rodič, nebo nervózní manžel, jehož trápily starosti o podnik, nebo dítě, na které by doma dohlédly jen nevzdělané či neschopné služebné: to nejsou závazky, z nichž by se člověk vyvlékal právě lehce. A ty, které se chtěly svým povinnostem vyhnout, zase nebyly společnicemi, jež bychom chtěly mít vedle sebe při těžké práci, v nebezpečí a v nouzi.

Avšak vzhledem k tomu, že naše snaha byla nakonec korunována úspěchem, tak proč se těmi dílčími nezdary a zdrženými nebo ubohými záminkami a otevíranými lžemi, jež jsme všechny musely použít, vlastně ještě zabývat? Vzpomínám s lítostí jedině na ty naše přítelkyně, které toužily plout s námi, avšak nemohly se pod žádnou myslitelnou záminkou uvolnit – a my je musely zanechat napospas životu bez nebezpečí, bez nejistoty, bez naděje.

Všechny členky expedice se poprvé setkaly sedmáctého srpna 1909 v Punta Arenas v Chile: Juana a já – dvě Peruánky, dále Argentinky Zoe, Berta a Teresa a naše Chilanky Carlota a její kamarádky Eva, Pepita a Dolores. Na poslední chvíli jsem dostala zprávu, že Mariin manžel v Quitu ochořel a ona musí zůstat doma, aby o něj pečovala, takže nás bylo devět, a ne deset. Vlastně jsme se už smířily s tím, že nás bude osm, když tu krátce po soumraku dorazila v maličké piroze s indiánskou posádkou nezdolná Zoe. V její jachtě se totiž objevila trhlina poté, co veplula do Magalhãesova průlivu.

Onu noc před vyplutím jsme se začaly vzájemně seznamovat – a zatímco jsme si v odporné přístavní hospodě v Punta Arenas vychutnávaly odpornou večeři, shodly jsme se na tom, že kdyby došlo k natolik nebezpečné situaci, že by byla potřeba bez předchozí diskuse uposlechnout pouze jednu z nás, tato nezáviděníhodná čest vydávat rozkazy připadne nejprve mně. Kdybych nebyla rozhodování schopna, nahradí mě Carlota, a kdyby ani ona nemohla, zastane ji Berta. Na nás tři jsme si pak s hlasitým smíchem a výskáním připily jakožto na „Nejvyšší Inku“, „Araukanu“ a „Třetí důstojnici“. Jak se k mému velkému potěšení i úlevě ukázalo, mé schopnosti „vůdkyně“ nebyly nikdy podrobeny zkoušce – všechny záležitosti od začátku až do konce nás řešilo všech devět, aniž by byl komukoli vydán jediný rozkaz, a jen dvakrát nebo třikrát jsme se uchýlily k hlasování – buďto slovnímu, nebo pozvednutím ruky. Aby nebylo mýlky, hádaly jsme se hodně. Ovšem my měly na hádky čas. A tak či onak končily vždycky rozhodnutím, po němž bylo možno přistoupit k činu. Proti rozhodnutí vždycky reptala nejméně jedna osoba, občas i dost nakvašeně. Ale co je život bez reptání a bez občasné možnosti říct: „Vidíš, já ti to říkala“? Jak by se mohl někdo starat o domácnost nebo o malé děti, o útrapách vlečení saní Antarktidou ani nemluvě, kdyby si trochu nezareptal? Důstojníci – jak jsme pochopily na palubě *Yelcha* – mají remcání zakázané, ale pro nás devět platilo a stále platí, od narození i díky výchově, jednoznačně a neodvolatelně, že jsme všechny bez rozdílu pouhá posádka.

Ačkoli k jižnímu světadílu vede nejkratší trasa – o jejíž výhodnosti nás nejprve přesvědčoval i kapitán

naší dobré lodi – k Jižním Shetlandům a do Bellingshausenova moře, anebo přes Jižní Orkneje do Weddellova moře, my měly v plánu plavit se na západ, do Rossova moře, jež probádal a popsal kapitán Scott a odkud se teprve loni na podzim vrátil statečný Ernest Shackleton. O této oblasti se toho vědělo víc než o kterékoli jiné části antarktického pobřeží, a přestože onoho „víc“ nebylo právě mnoho, posloužilo nám to jako jistá pojistka, že nevystavíme loď riziku, poněvadž jsme cítily, že nemáme právo uvést ji v nebezpečení. Když si kapitán Pardo prostudoval mapy a plán naší cesty, dal nám zcela za pravdu, a tak jsme příštího rána po vyplutí z Magalhãesova průlivu zamířili na západ.

Naší cestě přes půl zemského glóbu štěstí přálo. Malá *Yelcho* si to vesele bafala vánkem i vichřicí a zdolávala kopce vln onoho Jižního oceánu, jenž v nepřerušném pásu obtéká svět. Juana, která se na své rodinné *estancii* potýkala s býky i mnohem nebezpečnějšími kravami, nazvala loď „*la vaca valiente*“, udatná kráva, protože to nikdy nevzdávala. Jakmile jsme se vyléčily z mořské nemoci, všechny jsme si plavbu po moři užívaly, byť nás někdy unavovalo laskavé, leč příliš horlivé ochranitelství kapitána a jeho důstojníků, kteří měli dojem, že „v bezpečí“ jsme jediné namačkané ve třech malých kajutách, které nám rytířsky uvolnili.

Svůj první ledovec jsme spatřily mnohem jižněji, než jsme čekaly, a vzdaly mu při večeři hold lahví šampaňského Veuve Clicquot. Příštího dne jsme vepluli do plovoucího ledu: pásu ker a ledovců uvolněných z pevniny a z antarktických moří, která v zimě

zamrzají; tento pás se vždycky na jaře zvolna posouvá k severu. Štěstí nám pořád přálo – náš parníček by si svým nezpevněným kovovým trupem cestu ledem prorazit neuměl, ale bez váhání se proplétal uličkami mezi krami a ledovci a třetího dne jsme polem volně plovoucího ledu, jímž se lodi často s námahou prodírají celé týdny a bývají jím nakonec donuceny k návratu, zdárně propluli. Před námi teď ležely temně šedé vody Rossova moře a za nimi na obzoru jako vzdálený třpyt bílá záře Velké ledové bariéry, odrážející se v mracích.

Protože jsme do Rossova moře vpluli mírně na východ od 160. poledníku západní délky, dostali jsme se na dohled Bariéry v místě, kde výprava kapitána Scotta našla ve velké ledové stěně malou zátčinu, vystoupila na břeh a vypustila svůj vodíkem plněný balon určený k průzkumu a fotografování. Čelo vysoko strmící Bariéry, její kolmé útesy a blankytné a fialové jeskyně vymleté vodou, vše bylo takové, jaké to Scott popisoval, ale prostředí samotné se změnilo: namísto malé zátčiny tu byl poměrně velký záliv plný nádherných i děsivých kosatek, které si spolu hrály a chrlily gejzíry ve slunečních paprscích oslnivého jižního jara.

Od roku 1902, kdy tudy *Discovery* proplula, se od Bariéry očividně odlomily masy ledu o rozloze mnoha akrů (Bariéra totiž, alespoň většinou své nesmírné rozlohy, nespočívá na souši, nýbrž pluje po vodě). To postavilo náš plán rozbít tábor na samotné Bariéře do zcela nového světla – a zatímco jsme probíraly všechny možnosti, požádaly jsme kapitána Parda, aby plul s lodí podél Bariéry na západ k Rossovu ostrovu

a McMurdovu průlivu. Moře bylo klidné a leduprosté, takže kapitán naše přání rád splnil, a když jsme všichni spatřili sloupec kouře stoupající z Mount Erebusu, rád se přidal k naší oslavě – padla na ni další polovina bedny Veuve Clicquotu.

Yelcho zakotvila v Příjezdové zátoce a my doplu-ly ve člunu na břeh. Nedokážu popsat, jaké city mě naplnily ve chvíli, kdy jsem se nohou poprvé dotkla země, toho holého, studeného šterku na úpatí dlouhého sopečného svahu. Cítila jsem euforii, netrpělivost, vděčnost i bázeň a měla jsem dojem, že to tu dávno znám. Zdálo se mi, že jsem konečně dorazila domů. Okamžitě se objevilo osm tučňáků kroužkových a vítali nás sérií výkřiků vyjadřujících zájem, ale nepostrádajících ani nelibost. „Kde jste pro všechno na světě byly? Proč vám to tak dlouho trvalo? Chata je tímto směrem. Prosím, pojdte tudy. Kolem této skály opatrně!“ Trvali na tom, abychom navštívili chatu kapitána Scotta, rozložitou budovu, kterou tam postavil. Vypadala úplně jako na fotografiích a kresbách, které ilustrují jeho knihu. Okolí bylo ovšem odporné – cosi jako hřbitov tuleních kůží a kostí, tučňáčích kostí a odpadků, a tomu všemu kralovali šílení, vřeštící ptáci: chaluhy antarktické. Naši průvodci přetápali kolem těchto jatek naprosto pokojně a jeden z nich mi osobně ukázal dveře, ačkoli sám dovnitř nevstoupil.

Vnitřek chaty byl méně odpudivý, ale přesto velice bezútěšný. Uprostřed stály vyskládané bedničky se zásobami a tvořily jakousi místnost v místnosti. Nevypadalo to tak, jak jsem si představovala, že to muselo vypadat, když tu expedice z *Discovery* za dlouhých zimních nocí provozovala svá melodramata

a minstrelská vystoupení. (Mnohem později jsme se dozvěděly, že když tu byl pouhý rok před námi sir Ernest Shackleton, interiér chaty dost přestavěl.) Všude byla špína a ošklivý nepořádek. Stála zde otevřená librová plechovka s čajem a kolem se válely prázdné konzervy od masa; na podlaze ležely rozsypané sušenky; šlapaly jsme po psích výkalech – sice zmrzlých, ale mráz jim na kráse nepřidal. Nebylo pochyb, že poslední obyvatelé museli odejít ve spěchu, možná dokonce během sněhové bouře. Ale stejně, aspoň tu plechovku s čajem zavřít mohli. Jenomže domácí úklid, umění vpravdě nekonečné, to není nic pro amatéry.

Teresa navrhla, abychom si z chaty udělaly tábor. Zoe naopak navrhla, abychom ji zapálily. Nakonec jsme jen zabouchly dveře a nechaly chatu tak, jak jsme ji našly. Tučníáci vypadali, že nám to schvalují, a celou cestu ke člunu na nás vesele pokřikovali.

V McMurdově průlivu nebyl žádný led a kapitán Pardo nám tedy navrhl, že nás odveze z Rossova ostrova do Viktoriiny země, kde můžeme tábořit na úpatí Západních hor, na suché a pevné zemi. Avšak tyto hory a jejich štíty, kolem nichž temně kolotaly bouře a visely na nich kary a ledovce, vypadaly stejně děsivě, jako když je na své výpravě západním směrem objevil kapitán Scott, a žádná z nás neměla příliš chuti hledat úkryt právě mezi nimi.

Na palubě jsme se toho večera rozhodly vrátit se zpátky a zřídit si základnu tam, kde jsme původně plánovaly, a sice na samotné Bariére. Všechny dostupné zprávy totiž poukazovaly na to, že volná cesta na jih vede přes rovný povrch Bariéry, z něž člověk vystoupá po jednom ze stékajících ledovců na náhorní plošinu;

ta podle všeho tvoří celý vnitřek světadílu. Kapitán Pardo nás od tohoto plánu důrazně odrazoval a ptal se nás, co s námi bude, když se Bariéra začne „te-
lit“ – když se zrovna ten akr ledu, na kterém budeme, odlomí a vypluje k severu. „V tom případě,“ odvětila Zoe, „nebudete muset plout tak daleko, abyste nás potkal.“ On však argumentoval natolik přesvědčivě, až sám sebe přesvědčil, že nám v táboře ponechá jeden ze záchranných člunů z *Yelcha*, pomocí něhož bychom mohly uniknout. Později nám přišel vhod při rybaření.

Mé první kroky po půdě Antarktidy, má jediná návštěva na Rossově ostrově, však nebyly jen ničím nezkalenou radostí. Pomyslela jsem na slova jednoho anglického básníka:

*Kde každý výhled potěší
a jenom člověk podlý je.*

Ovšemže, odvrácená strana lidského (rozuměj mužského) hrdinství je často celkem smutná – ženy a sloužící to vědí. Také vědí, že toto hrdinství kvůli tomu není o nic méně skutečné. Jenže jeho výsledky jsou menší, než si muži myslívají. Co je skutečně velké, to jsou obloha, země, moře, duše. Když toho večera zamířila loď opět k východu, hleděla jsem zpět. Už dávno bylo září a denního světla jsme měli deset hodin či víc. Na téměř čtyři tisíce metrů vysokém štítu Erebuskomíraly sluneční paprsky a rudozlatě prozařovaly dlouhý pruh kouře, stoupající z něj. Kouř z našeho malého komínu byl modrý a splýval se zšeřelou vodou; pomalu jsme se kradli podél nesmírné, bledé ledové stěny.

Při návratu do „Zátoky kosatek“ – jak jsme se dozvěděly o mnoho let později, sir Ernest Shackleton ji pojmenoval Zátoka velryb – jsme našly kryté zákoutí, kde byl okraj Bariéry dost nízký, aby se na ni z lodi dalo celkem snadno vystoupit. *Yelcho* použila ledovou kotvu a následující dlouhé, těžké dny jsme strávili vynášením zásob na břeh a budováním tábora na ledu, asi půl kilometru od okraje Bariéry. Při tomto úkolu nám posádka *Yelcha* poskytla neocenitelnou pomoc a neutuchající příval rad. Veškerou pomoc jsme přijaly vděčně a většinu rad vyslechly jen na půl ucha.

Na jaro v této zeměpisné šířce bylo zatím mimořádně mírné počasí – teplota zatím neklesla pod $-30\text{ }^{\circ}\text{C}$ –, a když jsme stavěly tábor, strhl se jen jeden blizzard. Kapitán Scott popisoval ostré jižní vichry na Bariéře velmi procítěně a my se zařídily podle toho. Protože byl náš tábor zcela vystavený větru, nebudovaly jsme žádné pevné stavby nad zemí. Jako provizorní přístřešek jsme postavily stany a potom pod nimi vysekaly do ledu řady kójí, vystlaly je senem jako izolací, potloukly borovými prkny a zastřešily plátnem nataženým na bambusových tyčích, a celé jsme to kvůli zatížení a izolaci zahrnuly sněhem. Velkou ústřední místnost pojmenovaly naše Argentinky okamžitě Buenos Aires, protože pro ně je středem všeho, ať se člověk nachází kdekoli, vždycky Buenos Aires. Kamna na vytápění a vaření byla v Buenos Aires. Chodby se zásobami a latrína (zvaná Punta Arenas) dostávaly trochu tepla od zadní strany kamen. Spací kóje se rozevíraly do stran od Buenos Aires a byly velmi malé, pouhé roury, do kterých se muselo lézt nohama napřed. Byly bohatě vystlané senem a brzy se tělesným teplem zahřály. Námořníci jim říkali „rakve“

a „červí díry“ a celkově na naše nory vyhrabané v ledu hleděli s úděsem. Ale nám naše malá králičí kolonie či snad vesnice psounů posloužila dobře a dávala nám tolik tepla a soukromí, kolik mohl člověk v daných podmínkách oprávněně očekávat. Pokud by se *Yelcho* v únoru nedostala skrz led a my bychom byly nuceny strávit v Antarktidě zimu, určitě bychom to zvládly, i když s velmi omezenými přídělky. Pro nadcházející léto byla naše základna (Sudamérica del Sur, Jižní Jižní Amerika, ale obvykle jsme jí říkali jen Základna) zamýšlena jen jako noclehárna, skladiště zásob a úkryt před sněhovými bouřemi.

Pro Bertu a Evu byla však něčím víc. Ony dvě totiž byly jejími hlavními architekty a návrhářkami, důmyslnými stavitelkami a kopáčkami a nejpracovitějšími a nejspokojenějšími obyvatelkami, které věčně vymýšlely, jak zlepšit odvětrávání, učily se, jak udělat střešní okna, nebo nám oznamovaly, že k našemu apartmá přibyla nová místnost vysekaná do čerstvého ledu. To díky jim byly naše zásoby uloženy tak příhodně, naše kamna táhla a tak účinně hřála, a Buenos Aires, kde devět lidí vařilo, jedlo, pracovalo, konverzovalo, hádalo se, reptalo, malovalo, hrálo na kytaru a bendžo a staralo se o knihovnu výpravy plnou knih a map, bylo vrcholem pohodlí a praktičnosti. Žily jsme tam v opravdovém přátelství; a když některá z nás prostě potřebovala být chvíli sama, zalezla do své spací díry hlavou napřed.

Berta šla ještě o krůček dál. Když udělala všechno, co mohla, aby byla naše Jižní Jižní Amerika útulná, vyhloubila ještě jednu kobku těsně pod povrchem ledového příkrovu, nahoře nechala jen skoro průhledný

plát ledu jako střechu skleníku – a tam, v samotě, pracovala na sochách. Byly to krásné sošky, některé naznačovaly proměnu sklánějící se lidské postavy v jemné a oblé křivky tuleně Weddellova, jiné připomínaly fantastické tvary ledových říms a jeskyní. Snad jsou tam pořád, pod sněhem, v bublině pod Velkou bariérou. Tam, kde je Berta stvořila, možná vydrží stejně dlouho jako kámen. Ale převézt na sever je nemohla. Takový je trest za to, že socháte z vody.

Kapitán Pardo se nás zdráhal opustit, avšak rozkazy, které měl, mu nedovolovaly potloukat se v Rossově moři donekonečna, a tak s mnoha upřímně míněnými důraznými doporučeními jako: Zůstaňte, kde jste – nepodnikejte žádné výlety – neriskujte – dejte pozor na omrzliny – nepracujte s ostrými nástroji – nespádněte do trhliny v ledu – a se srdečným slibem, že se do Zátoky kosatek navrátí dvacátého února anebo co nejbližší tomuto datu, podle toho, jak mu vítr a led dovolí, nám ten dobrý muž nakonec řekl sbohem a jeho posádka se rozloučila mohutným pokřikem při zvedání kotvy. Toho večera jsme v dlouhém oranžovém říjnovém stmívání pozorovaly, jak se hlavní stěžen Yelcha noří za severní obzor, za okraj světa, a zůstává nás ledu, tichu a jižní točně.

Následující měsíc uplynul v krátkých cvičných výletech a rozmisťování předsunutých skladů zásob. Život, jaký jsme vedly doma, byť svým způsobem nádhavý, nepřipravil žádnou z nás na námahu, která člověka čeká, když táhne saně při minus dvaceti či třiceti stupních pod nulou. Předtím, než se odvážíme podstoupit dlouhou cestu, jsme všechny potřebovaly co nejvíce trénovat.

Moje nejdelší průzkumná cesta, kterou jsem podnikla s Dolores a Carlotou, vedla jihozápadním směrem, k Mount Markhamu, a byl to hotový zlý sen – sněhové bouře a hřebeny vytlačených ledových ker cestou tam, trhliny a nulový výhled na hory, když jsme tam došly, a bílá tma a zastrugy cestou zpátky. Cesta však byla důležitá, protože jsme mohly začít odhadovat vlastní schopnosti, a také proto, že jsme vyjely s velmi těžkým nákladem proviantu, který jsme deponovaly na místech vzdálených sto šedesát a dvě stě kilometrů jihojihozápadně od Základny. Další skupiny pak následně pronikaly dále, až jsme měly řadu sněhových mohyl a skladišť až k $83^{\circ}43'$ jižní šířky, kde Juana a Zoe objevily na průzkumném výletě jakousi kamennou bránu. Otevírala se do ledovce směřujícího na jih. Zmíněná skladiště jsme zakládaly proto, abychom se vyhnuly, pokud to bude možné, hladu, který tak sužoval první výpravu kapitána Scotta jižním směrem, a následnému utrpení a vyčerpání. A také jsme k vlastní spokojenosti – celkem značné – zjistily, že jako tahačky saní jsme nejméně tak dobré jako huskyové kapitána Scotta. Samozřejmě jsme nemohly očekávat, že utáhneme tolik nebo pojedeme tak rychle jako Scottovi muži. Že se nám to podařilo, bylo tím, že jsme měly štěstí na mnohem lepší počasí, než s jakým se kdy na Bariéře setkala expedice kapitána Scotta, a velmi podstatný rozdíl spočíval i v kvantitě a kvalitě našich potravin. Jsem si jistá, že těch patnáct procent sušeného ovoce v našem pemmikanu nás uchránilo před kurdějemi, a brambory, zmrazené a usušené metodou starých andských indiánských kmenů, byly velice výživné, ale přitom lehké

a kompaktní – dokonalý proviant pro tahačky saní. V každém případě, když jsme konečně připravovaly svou vlastní výpravu na jih, měly jsme už ve své schopnosti nemalou důvěru.

Jižní výprava sestávala ze dvou týmů, z nichž každý měl jedny saně: Juana, Dolores a já jsme byly v jednom a Carlota, Pepita a Zoe v druhém. Podpůrný tým ve složení Berta, Eva a Teresa se s těžkým nákladem zásob vydal na cestu před námi a mířil přímo na ledovec, aby prozkoumal trasu a nechal ve skladištích zásoby pro zpáteční cestu. My jsme vyjely pět dní poté a potkaly podpůrný tým, když se vracel zpátky, mezi skladištěm Ercilla a skladištěm Miranda (viz mapu). Té „noci“ – samozřejmě tam nebyla žádná opravdová tma – se nás všech devět ocitlo uprostřed rovné ledové pláně. Bylo patnáctého listopadu a Dolores měla narozeniny. Na oslavu jsme vmíchaly dvacet deka pisca do horké čokolády a brzy jsme se hodně rozveselily. Zpívaly jsme. Je to zvláštní, když si člověk vzpomene, jak slabě tehdy naše hlásky v tom velkém tichu zněly. Bylo zataženo, všude kolem jen bílá tma, žádné stíny, obzor ani nic, co by tu bělobu narušilo – nedalo se rozeznat vůbec nic. Dorazily jsme na ono bílé místo na mapě, do prázdnoty, a tam jsme poletovaly a zpívaly jako ptáčky.

Když jsme se vyspaly a dobře nasnídaly, tým ze Základny pokračoval dál na sever, zatímco jižní výprava rozjela saně na jih. Obloha se vyjasnila. Vysoko nad námi z jihozápadu na severovýchod rychle přelétala řídká mračna, ale dole na Bariéře byl klid a zima právě tak akorát, aby byl led pevný a my po něm mohly táhnout saně – dvacet až pětadvacet stupňů pod nulou.

Na rovném ledu jsme nikdy neujely méně než jedenáct mil (sedmnáct kilometrů) za den a obvykle to bylo patnáct až osmnáct mil (pětadvacet kilometrů). (Naše přístroje britské provenience počítaly ve stopách, mílích, stupních Fahrenheita atd., ale my jsme často převáděly míle na kilometry, protože větší čísla zněla povzbudivěji.) V době, kdy jsme odplouvaly z Jižní Ameriky, jsme věděly jen to, že pan Shackleton uspořádal roku 1908 další výpravu do Antarktidy a pokusil se dobýt pól, ale neuspěl a vrátil se do Anglie v červnu letošního roku, tedy 1909. Když jsme odjížděly, do Jižní Ameriky ještě žádná ucelená zpráva o jeho průzkumu nedorazila; nevěděly jsme, po jaké trase se vydal, ani jak daleko dospěl. Nebyly jsme však úplně překvapené, když jsme v dálce na monotónní bílé pláni spatřily třepetající se tečku, pod štíty hor a pod zvláštními, tiše letícími, duhově lemovanými cáry mraků zdánlivě drobounkou. Odchýlily jsme se od našeho kurzu na západ, abychom si ji prohlédly. Byla to sněhová mohyla, téměř zavátá zimními bouřemi – na ní vlajka na bambusové tyči, pouhý rozedraný cár – vedle prázdná plechovka od petroleje – a pár šlépějí, které vyčnívaly několik palců nad led. Za určitých povětrnostních podmínek zůstane sníh, který váha těla stlačí, stát na místě, zatímco ten okolní roztaje nebo jej obrousí vítr – a tak zde tyto vyčnívající šlépěje zůstaly spoustu měsíců trčet jako řady ševcovských kopyt. Prazvláštní pohled.

Žádné další podobné stopy jsme na své cestě nepotkaly. Obecně se domnívám, že naše trasa vedla trochu na východ od trasy pana Shackletona. Juana, naše zeměměřička, se sama vyškolila dobře a její pozorování

a měření byla přesná a metodická, zato vybavení jsme měly pouze minimální – teodolit na trojnožce, sextant s umělým obzorem, dva kompasy a také chronometry. Pro měření vzdálenosti, kterou jsme reálně urazily, jsme měly jen kolečkový metr na saních.

V každém případě to bylo den poté, co jsme minuly mohyly pana Shackletona, kdy jsem mezi horami na jihozápadě poprvé jasně spatřila veliký ledovec, po němž jsme měly vystoupat z Bariéry, nacházející se na úrovni moře, na náhorní plošinu o tři tisíce metrů výš. Přístup k ledovci byl velkolepý: brána tvořená nesmírnými vertikálními dómy a kamennými sloupy. Širokou ledovou řeku, jež touto branou protékala, nazvaly Zoe s Juanou ledovec Florence Nightingalové, protože si přály uctít Brity, kteří byli naší výpravě inspirací i průvodci; zdálo se jim, že tato velmi statečná a velmi zvláštní dáma moc dobře reprezentuje to nejlepší a nejpodivnější, co v ostrovním národě je. Na mapách nese ledovec samozřejmě jméno, které mu dal pan Shackleton, tedy Beardmoreův.

Výstup na Nightingalovou nebyl snadný. Zpočátku byla cesta otevřená a naším podpůrným týmem dobře značená, ale po několika dnech jsme došly mezi strašlivé rozsedliny, bludiště skrytých puklin širokých od třiceti centimetrů do deseti metrů a hlubokých od deseti do tří set metrů. Šly jsme pomaličku, krůček za krůčkem, a teď už jen pořád nahoru. Na ledovci jsme setrvaly patnáct dní. Nejprve bylo horko, až do -7°C , a horké noci bez tmy byly v našich malých stanech zoufale úmorné. A všechny jsme více nebo méně trpěly sněžnou slepotou, právě teď, kdy jsme potřebovaly mít ostrý zrak, abychom se propletly mezi

hřebeny a stržemi, které tlakem trýzněný led vytvořil, a abychom viděly divy kolem nás i před námi. Každý den cesty se totiž na západě a jihozápadě před námi vynořovaly nové a nové veliké, bezejmenné štíty, vrcholek za vrcholem, hřeben za hřebenem, holá skála a sníh v nekonečném poledni.

Těmto štítům jsme dávaly jména – nepříliš vážně, protože jsme neočekávaly, že naše objevy někdy dojdou pozornosti zeměpisců. Zoe měla dar tvořit pěkná jména, a tak díky ní na jistých ručně kreslených mapách v rozličných jihoamerických předměstských podkrovích najdete tak kuriózní krajinné prvky jako „Bolívarův velký nos“, „Jsem generál Rosas“, „Mra-kotvůrce“, „Čí je to noha?“ a „Trůn Naší Paní Jižního kříže“. A když jsme se konečně dostaly na náhorní plošinu, právě Zoe ji pojmenovala pampa a trvala na tom, že kráčíme mezi početnými stády neviditelného skotu, průhledného skotu, jenž spásá vířící prašan a jako jeho gaučové slouží nepokojné, nelítostné vichry. Tou dobou už jsme byly všechny trochu vyšinuté z vyčerpání, vysoké nadmořské výšky – tři a půl tisíce metrů –, zimy, větru a zářivých kruhů a křížů obklopujících všechna slunce, protože tam nahoře bývala často na nebi slunce tři nebo čtyři.

Je to končina, kde lidé vůbec nemají právo být. Měly jsme se otočit nazpátek, ale protože jsme tak těžce dřely na tom, abychom se tam dostaly, zdálo se nám, že bychom měly jít dál, přinejmenším ještě chvíli.

S velmi nízkými teplotami přišel blizzard, a tak jsme musely zůstat ve stanech a spacích pytlích třicet hodin, což byl odpočinek, který jsme všechny potřebovaly;

ačkoli nejvíc jsme potřebovaly teplo, a na té strašné pláni nebylo teplo vůbec nikde krom našich žil. Celou tu dobu jsme se k sobě tiskly. Led, na němž jsme ležely, je tři kilometry tlustý.

Náhle se vyčásilo a nastalo (na náhorní plošinu) dobré počasí: minus dvacet devět pod nulou a nepřiliš silný vítr. My tři jsme vylezly ze stanu a uviděly druhé tři, jak lezou ze svého. Pak nám Carlota oznámila, že její skupina se touží vydat na zpáteční cestu. Pepita na tom byla hodně špatně, dokonce ani po odpočinku během blizardu se jí teplota nechtěla zvednout nad 34,5 °C. Carlotě se těžko dýchalo. Zoe byla úplně v pořádku, ale mnohem raději by zůstala s kamarádkami a pomáhala jim v nesnázích, než aby pokračovala k pólu. A tak jsme si do ranního kakaa daly dvacet deka pisca, které jsme si schovávaly na Vánoce, vyhrabaly jsme stany, naložily saně a na té mrazivé pláni se za bílého denního světla rozloučily.

Naše saně teď byly docela lehké. Vyrazily jsme s nimi dál na jih. Juana denně vypočítávala naši polohu. Dvaadvacátého prosince 1909 jsme dosáhly jižního pólu. Počasí bylo jako vždy velice kruté. Na pochmurné bílé pláni kolem nás nebyl žádný orientační bod. Diskutovaly jsme o tom, jestli tu nemáme nechat nějakou značku nebo pomník, sněhovou mohylu, stanovou tyč s vlajkou, ale zdálo se nám, že pro to není zvláštní důvod. Cokoli bychom udělaly a všechno, čím jsme byly, se tady, na tom děsivém místě, jevílo jako bezvýznamné. Asi na hodinu jsme postavily stan a udělaly si hrnek čaje a pak jsme „Tábor na 90°“ zase sbalily. Dolores se – trpělivě jako vždycky – zapráhla do popruhů saní a obhlédla sních – byl tak zmrzlý,

že na něm nebyly vidět ani naše šlépěje ve směru, odkud jsme přišly – a zeptala se: „Kudy teď?“

„Na sever,“ odvětila Juana.

To byl vtíp, protože na tomto místě žádný jiný směr neexistuje. Ale my se nezasměly. Rty jsme měly popraskané omrzlinami, a kdybychom se smály, příliš by nás to bolelo. A tak jsme se vydaly nazpátek, vítr v zádech nás tlačil vpřed a tupil ostří zmrzlých sněhových vln.

Celý ten týden nás blizzardový vítr pronásledoval jako smečka zběsilých psů. Nedokážu to popsat. Přála jsem si, abychom se k pólu nikdy nebyly vydaly. Myslím, že si to přeju ještě teď. Ale už tehdy jsem byla ráda, že jsme tam nenechaly žádnou značku, protože jednoho dne by tam mohl přijít nějaký muž, který bude toužit po prvenství, a ten by tu značku mohl najít a uvědomit si, jaký byl blázen, a to by mu zlomilo srdce.

Když jsme mohly mluvit, povídaly jsme si o tom, že snad dohoníme Carlotu a její skupinu, protože jdou možná pomaleji než my. Ve skutečnosti však použily stan jako plachtu, aby využily příhodný vítr, a byly už daleko před námi. Na mnoha místech však postavily sněhové mohyly nebo zanechaly jiná znamení; jednou napsala Zoe na závětrnou stranu třímetrové zastrugy, jako píšou děti na písečné duny v Miraflones: „Cesta vede tudy!“ Vítr, který přes zamrzlý hřeben dul, ponechal ta slova zřetelně viditelná.

Už během první hodiny, kdy jsme začaly sestupovat z ledovce, se oteplilo a zběsilí psi zůstali přivázaní u pólu, aby tam navěky vyli. Vzdálenost, kterou jsme směrem vzhůru zdolávaly patnáct dní, jsme dolů

ušly za pouhých osm. Avšak dobré počasí, které nám pomohlo sestoupit z Nightingalové, se nám dole na Bariéře stalo prokletím. Těšily jsme se, že uspořádáme jakousi spanilou jízdu od jednoho skladiště ke druhému, budeme dosyta jíst a posledních zhruba pět set kilometrů si dávat pěkně načas. Na jednom ošemetném místě na ledovci jsem však přišla o sluneční brýle – zrovna jsem totiž visela v jedné průrvě za popruhy od saní – a později si Juana svoje brýle zlomila, když jsme musely slézat po skalách k Bráně. Po dvou dnech na jasném slunečním světle jen s jedněmi slunečními brýlemi, které jsme si mezi sebou půjčovaly, jsme už všechny trpěly silnou sněžnou slepotou. Rozhlížet se neustále po orientačních bodech a praporcích nad skladišti, zaměřovat kurz, dokonce i sledovat kompas (ten se musel položit na sníh, aby se střelka ustálila) bylo nesmírně bolestné. Ve skladišti Concolorcorvo, kde byly obzvlášť bohaté zásoby jídla a paliva, jsme to vzdaly, se zabandážovanými očima zalezly do spacích pytlů a pomalu se ve stanu vystaveném nemilosrdnému slunci vařily zaživa jako humři. Hlasy Berty a Zoe byly ty nejkrásnější zvuky, jaké jsem kdy slyšela. Měly o nás trošku starosti, a tak se na lyžích vydaly na jih. Dovedly nás domů na Základnu.

Zotavily jsme se docela rychle, ale náhorní plošina si na nás vybrala daň. Když byla Rosita ještě hodně malá, ptala se mě, jestli pes „kousal mamince plsty na nohách“. Říkala jsem: ano, velký, bílý, zběsilý pes jménem Blizzard! Když byli moje Rosita i můj Juanito ještě malí, vyslechli spousty takových historek, o tom strašném psovi a jak vyl, a o průhledném dobytku a neviditelných gaučech, a o ledové řece dva

a půl tisíce metrů vysoké, jménem Nightingalová, a o tom, jak sestřenka Juana pila šálek čaje na spodku světa pod sedmi slunci, a jiné pohádky.

Když jsme konečně dorazily na Základnu, čekal nás ještě jeden hrozný šok. Teresa byla těhotná. Musím přiznat, že mou první reakcí na velké břicho a bojácný pohled té chudinky byl hněv – vztek – zuřivost. Že mohla jedna z nás před druhými něco tajit, a ještě k tomu takovouhle věc! Jenže Teresa se ničeho takového nedopustila. Obviňovat jsem mohla jedině ty, kdo před ní zatajili to nejdůležitější, co vědět měla. Vychovalo ji služebnictvo, čtyři roky strávila v klášteře a vdávala se v šestnácti, a tak byla chudák ve dvaceti tak neznalá, že si myslela, že měsíčky nemá „kvůli chladnému počasí“. Ani to nebyla úplná hloupost, protože na jižní výpravě jsme všechny zažily, že se nám měsíčky posunuly nebo úplně zastavily, jak jsme zakoušely stále větší zimu, hlad a únavu. Teresina chuť k jídlu začala všeobecně přitahovat pozornost – a potom, jak žalostně říkala, začala „tloustnout“. Její družky si dělaly starosti při pomyšlení na všechno to tahání saní, které měla za sebou, ale ona jen kvetla a jediným problémem byla její rozhodně neukojitelná chuť k jídlu. Pokud se dalo odvodit z Teresiných ostýchavých zmínek o poslední noci strávené na haciendě s manželem, dítě jsme mohly očekávat ve stejný den jako *Yelcho*, dvacátého února. Nebyly jsme však z Jižní výpravy zpátky ani čtrnáct dní, když tu, 14. února, začala Teresa rodit.

Několik z nás už děti porodilo a také u porodu pomáhalo a v každém případě většina toho, co se při tom musí udělat, jsou celkem jasné věci. Jenže první

porod může být dlouhý a vyčerpávající a my všechny jsme byly nervózní a Teresa vyděšená k smrti. Volala svého Josého tak dlouho, až už jenom skřehotala jako chaluha antarktická. Nakonec Zoe došla trpělivost a houkla na ni: „Panebože, Tereso, jestli ještě jednou řekneš ‚José!‘, tak doufám, že porodíš tučňáka!“ Ale místo toho se po dvaceti dlouhých hodinách narodila hezká, malá, růžolící holčička.

Osm pyšných porodních bab a zároveň kmotřiček přišlo s mnoha návrhy, jaké jí dát jméno: Polita, Penguinina, McMurdo, Victoria... Teresa však, když se dobře vyspala a pojedla velkou porci pemmikanu, oznámila: „Pojmenuju ji Rosa – Rosa del Sur,“ tedy Růže z Jihu. Té noci jsme vypily poslední dvě láhve Veuve Cliquotu (protože pisco jsme dopily na 88°30' jižní šířky) a připíjely si na malou Rosu.

Devatenáctého února, o den dříve oproti plánu, přispěchala do Buenos Aires moje Juana. „Loď,“ řekla. „Přijela loď,“ a propukla v pláč, ona, která během všech těch týdnů plných bolesti a únavy na dlouhé cestě nikdy nezaplakala.

O zpáteční cestě není co vyprávět. Vrátily jsme se v pořádku.

Roku 1912 se celý svět dozvěděl, že statečný Nor Amundsen dosáhl jižního pólu; a potom, mnohem později, následovaly popisy toho, jak tam kapitán Scott a jeho muži dorazili po něm, ale domů už se nevrátili.

Téhož roku jsme s Juanou napsaly kapitánovi Yelcha, protože noviny byly plné vyprávění o tom, jak udatně spěchal zachránit posádku sira Ernesta Shackletona ze Sloního ostrova, a my mu chtěly

pogratulovat a ještě jednou poděkovat. Nikdy se o našem tajemství ani slovem nezmínil. Je to čestný muž, tenhle Luis Pardo.

TENTO POSLEDNÍ ZÁPIS PŘIDÁVÁM ROKU 1929. BĚHEM let jsme jedna s druhou ztratily kontakt. Pro ženy je těžké se setkat, když žijí tak daleko od sebe jako my. Od té doby, co Juana zemřela, jsem se neviděla s žádnou z těch, s nimiž jsem táhla saně, i když občas si píšeme. Naše malá Rosa del Sur zemřela v pěti letech na spálu. Teresa měla ještě mnoho dalších dětí. Carlota se před deseti lety stala v Santiagu jeptiškou. Teď už jsou z nás staré ženské, se starými manželi a dospělými dětmi a také s vnoučaty, a ta si možná jednoho dne o naší expedici ráda něco přečtou. Za takovou bláznivou babičku se asi budou trochu stydět, ale třeba se jim bude líbit, že se dozvěděly tajemství. Panu Amundsenovi to ale říct nesmějí! Hrozně by ho to zahanbilo a zklamalo. Není důvod, aby to on nebo někdo mimo rodinu věděl. Vždyť po nás nezůstaly ani stopy ve sněhu.